KIÁLLÍTÁS – *Jekelfalussy (Piller) György kardvívó emlékezete a hadtörténeti múzeumban*

Forgószél a páston

A magyar kardvívás korábbi nagyjairól, különösen a második világháború előtti időszak hőseiről alig tudnak valamit a maiak. Ezen változtathat a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum Jekelfalussy (Piller) György és a modern magyar vívósport megszületése című, tegnap megnyílt időszaki kiállítása.

Fábik Tibor

Magá nem mondani be, hogy tust kapott. Ma ezt csinálja, holnap váltót hamisít! – pirított rá a tanítványaira *Italo Santelli.* Az 1896-os millenniumi kardverseny olasz bajnoka elfogadta a meghívásunkat, és több mint három évtizeden keresztül dolgozott a magyar vívásért. Vele együtt a neki állást biztosító Magyar Atlétikai Club (MAC) is kihagyhatatlan a sportág hazai históriájából.

– A MAC rendezte meg az első magyar vívóakadémiát 1894-ben a Nemzeti Lovardában, majd 1895-ben a Vigadóban az első hazai vívóversenyt is. A következő évben már 140 induló volt az ezeréves magyar államiság ünnepéhez kötött tornán, s fontos dátum 1900 is: ekkor rendezték meg az első országos bajnokságot – ismerteti a kezdeteket *Polgár Balázs,* a kiállítás rendezője. – A tárlat első részében bemutatjuk a magyar vívósport megszületését, intézményesülésének kereteit, kiemelten a katonavívás iskolateremtő színtereit: így a Ludovika Akadémiát, a Magyar Királyi Toldi Miklós Honvéd Sporttanár- és Vívómesterképző Intézetet, valamint a Honvéd Tiszti Vívó Klubot. A második rész pedig *Jekelfalussy (Piller) György* különleges életútját mutatja be.

Az izgalmasabb téma kétségkívül az 1932-es Los Angeles-i olimpia bajnoka, aki előbb a kardcsapattal, majd egyéniben is győzött, és mindkét aranyérmét megtekinthetjük. Történetünk főhősét 1899. június 19-én Egerben Piller György néven anyakönyvezték, de éppen olimpiai győzelme után édesanyja leánykori családnevét vette fel, és ezután már csak a Jekelfalussy György nevet használta. Családja katonai pályára szánta, és kiváló minősítéssel végezte el a pécsi hadapródiskolát. Az első világháborúban a román és az olasz harctéren szolgált. A honvéd sportoktató tanfolyamot is kiváló minősítéssel zárta, s ahogy végzett, ugyanitt rögtön tanári állást kapott. A MAC versenyzőjeként kijutott az 1928-as amszterdami olimpiára, de itt még a tőrcsapatban vívott, s végzett az ötödik helyen. Ezután váltott a kardra, és jobbat nem is húzhatott volna. 1931-ben és 1932-ben egyéniben és csapatban is Európa-bajnok lett, s ez a duplázás a Los Angeles-i olimpián is összejött neki.

„Ellenállhatatlan kardvívó volt, az ellenfele úgy érezte, hogy lovassági támadás középponjában, de legalább gyilkos erejű forgószél tölcsérébe került" – látjuk a tárlaton egy korabeli, róla készült karikatúra alatt. Jekelfalussy csapatban még azután is nyert két Eb-aranyat, hogy már visszavonult. Az 1933-as budapesti Európa-bajnokságon történt – amelyet a Margitszigeten, a szabad ég alatt rendeztek –, hogy az örök rivális olaszok kiszúrták, az egyik vívónk nincs a benevezettek listáján. Hogy, hogy nem, Jekelfalussy rajta volt, s szóltak neki, be kellene ugrania. Akkor már nyolc hete nem volt kard a kezében, de megnyerte mind a három asszóját, így győztünk 9-4-re. *Gömbös Gyula* miniszterelnök Jekelfalussyt arany cigarettatárcával jutalmazta meg, ez is megtekinthető a relikviák között.

Polgár Balázs felhívja figyelmünket egy különleges kordokumentumra is. Jekelfalussy 1936 és 1956 között összfegyvernemes szövetségi kapitányként vezette válogatottunkat az olimpiákra, és nagy rendet tartott. Láthatunk évszám nélküli kimutatást az egyik edzőtáborozásról, felsorolva, ki hány pengét tört el. S ezt a versenyzőknek alá is kellett írniuk: *Gerevich, Kovács, Kárpáti, Berczelly, Rajcsányi, Maszlay, Tilli, Sákovics, Rerrich* – megannyi legenda autogramja egy papíron; amúgy Gerevich Aladár törte el a legtöbb pengét, hármat.

Jekelfalussy György a Los Angeles-i olimpia után a Ludovika Akadémián vezető sporttanárként dolgozott, emellett 1933-tól 1937-ig a magyar királyi testőrség tagja volt. A második világháborúban a keleti hadszíntéren zászlóaljparancsnokként teljesített harctéri szolgálatot. A háború végén Ausztriában esett szovjet hadifogságba. Innen 1945. augusztus 1-jén szabadult: a kelenföldi pályaudvaron *Péter Gábor* rendőr vezérőrnagy – az ÁVH későbbi vezetője – és egy szovjet alezredes felismerte az olimpiai bajnokot, és leszállíttatta a hadifogolyvonatról. 1946-ban mint „nélkülözhető" személyt elbocsátották a tényleges katonai szolgálatból. Ezután a vívósportban edzőként és szövetségi kapitányként tevékenykedett.

A melbourne-i olimpia után, 1956-ban nem tért haza, Los Angelesben telepedett le, és megalapította a Pannonia Athletic Clubot. Gyógyíthatatlan rákbetegsége ellenére élete végéig edzősködött. 1960. szeptember 6-án hunyt el Amerikában, sírja San Franciscóban található.

A hagyatékát képező muzeális tárgyak kettős utat jártak be. Jekelfalussy György 1956-ban Békéscsabán, felesége családjánál rejtette el azokat, amelyeket nem tudott az emigrációba magával vinni. A *Mudin* családtól a hagyaték az ezredforduló után budapesti régiségkereskedőhöz került, majd szétszóródott. *Máday Norbert* kecskeméti gyűjtő az elmúlt években 12 helyről vásárolt az örökségből eredeztethető tárgyakat. Az Amerikába került relikviák egy részét az ugyancsak a tengerentúlon letelepedett *Hámori Jenő* – a melbourne-i olimpián aranyérmes kardcsapatunk tagja – 2001-ben, másik részét *Matavovszky Ádám* juttatta el adományként a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumnak. Matavovszky tulajdonába *Turi Ferenctől,* Jekelfalussy özvegyének gondozójától vándorolt a jelentős értékű hagyaték. A Hámori Jenő által Magyarországra juttatott két olimpiai aranyérem a mostani kiállítás után visszakerül állandó helyére, a hadtörténeti múzeum numizmatikai gyűjteményébe.